

Sygn. akt I NSNc 649/21

POSTANOWIENIE

Dnia 19 stycznia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Janusz Niczyporuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Oktawian Nawrot

Joanna Rebisz-Wojtala (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa R. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Spółki komandytowo-akcyjnej z siedzibą w W.

przeciwko G. G.

o zapłatę,

w przedmiocie sprostowania wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2022 r., w sprawie o sygn. I NSNc 649/21

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 19 stycznia 2023 r.

prostuje z urzędu niedokładność sentencji wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2022 r. NSNc 649/21, w ten sposób, że nadaje punktowi 1. następującą treść:

„uchyla w części zaskarżony nakaz zapłaty co do G.G. i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w Białej Podlaskiej do ponownego rozpoznania”.

UZASADNIENIE

Skargą nadzwyczajną z 31 marca 2021 r. Prokurator Generalny (dalej również: „Skarżący”), na podstawie art. 89 § 1 w zw. z art. 115 § 1 i § 1a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 1904 ze zm., dalej: „u.SN” lub „ustawa o Sądzie Najwyższym”),

z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, zaskarżył prawomocny nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla wydanego przez Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej z 19 października 2016 r., I Nc 1494/16 w sprawie z powództwa R. Spółka z o.o. S.K.A. (dalej również: „powódka”) przeciwko R. G. i G. G. (dalej również: „pozwana”) o zapłatę.

Prokurator Generalny na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 i pkt 2 u.SN, w części dotyczącej pozwanej zarzucił orzeczeniu:

1. naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 30 i 76 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 486 ze zm., dalej: „Konstytucja RP” lub „Konstytucja”), takich jak godność człowieka i ochrona konsumenta, jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, przez orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla, wierzytelności wynikającej z zawartej przez R. G. z R. Spółka z o.o. S.K.A. w W. „umowy opcji nabycia akcji”, bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy, z którego wynikało zobowiązanie;

2. naruszenie w sposób rażąco prawa materialnego, tj.:

1. art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., poprzez niezastosowanie przepisu o niedozwolonych postanowieniach umownych do „umowy opcji nabycia akcji”, będącej źródłem zgłoszonego roszczenia w sytuacji, gdy zawarta w umowie opcji nabycia akcji klauzula w zakresie swobody powódki („Opcjobjorca”) w wypełnieniu weksla *in blanco* (art. 6 ust. 4 umowy), obejmującej określenie miejsca płatności weksla, które następnie wpływa na właściwość miejscową sądu, jest niedozwolona w rozumieniu art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i 3 k.c., albowiem nie została uzgodniona indywidualnie i jest sprzeczna z dobrymi obyczajami, przez co rażąco narusza interesy pozwanego jako konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c., skoro narzuca rozpoznanie sprawy przez sąd, który według ustawy nie jest właściwy miejscowo, co powoduje, że klauzula ta jest bezskuteczna i w konsekwencji nie było dopuszczalne rozpoznanie sprawy przez Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej jako niewłaściwy

miejscowo i zachodziły podstawy do przekazania sprawy sądowi właściwemu na zasadzie art. 200 § 1 k.p.c. według kryterium z art. 27 § 1 k.p.c.;

2. art. 385³ pkt 16 i 17 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., poprzez niezastosowanie przepisu o niedozwolonych postanowieniach umownych do „umowy opcji nabycia akcji” zawartej przez pozwanego jako konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c. i zasądzenie na rzecz powódki dochodzonej należności, obejmującej karę umowną za niewykonanie zobowiązania w sytuacji, gdy klauzula zawarta w art. 6 ust. 3 łączącej powódkę i pozwanego „umowy opcji nabycia akcji” z dnia 2 lipca 2013 r., przewidująca prawo powodowej spółki do żądania kary umownej w wysokości trzydziestokrotności „Ceny Akcji”, czyli dokonanego na rzecz pozwanego świadczenia, stanowi niedozwoloną klauzulę umowną w stosunkach konsumenckich, które czyni niedopuszczalnym orzeczenie zastrzeżonej kary umownej ze względu na bezskuteczność tego zastrzeżenia;

3. art. 484 § 2 k.c. w zw. z art. 483 § 1 k.c. i art. 484 § 1 k.c., poprzez zasądzenie na rzecz powódki dochodzonej należności w postaci kary umownej za niewykonanie zobowiązania, w sytuacji, gdy zawarta w art. 6 ust. 3 łączącej powódkę i pozwanego „umowy opcji nabycia akcji” z dnia 2 lipca 2013 r. klauzula przewidująca prawo powodowej spółki do żądania kary umownej w wysokości trzydziestokrotności dokonanego na rzecz pozwanego świadczenia tytułem „Ceny Akcji” jest rażąco wygórowana i pozostaje bez jakiegokolwiek związku z godnym ochrony interesem powódki, a w szczególności z wysokością rzeczywistej szkody po stronie nabywcy opcji akcji, która to szkoda usprawiedliwiałaby miarkowanie wysokości kary umownej, a której to szkody, jej wysokości i kalkulacji powódka nie wykazała.

Na zasadzie art. 91 § 1 u.SN Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Białej Podlaskiej z pozostawieniem mu rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Sąd Najwyższy rozpoznając wniesioną przez Prokuratora Generalnego skargę nadzwyczajną od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej z 19 października 2016 r., sygn. akt I Nc 1494/16 w sprawie z powództwa R. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Spółki

komandytowo-akcyjnej z siedzibą w W. przeciwko G. G. o zapłatę, po jej rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 8 grudnia 2022 r. oddalił ją oraz zniósł wzajemnie koszty procesu w postępowaniu przed Sądem Najwyższym wydając jednocześnie pełną treść pisemnych motywów podjętego rozstrzygnięcia (k. akt sądowych).

Pismem z 20 grudnia 2022 r. Prokurator Generalny działając na podstawie art. 352 k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. wniósł o dokonanie wykładni wyroku z 8 grudnia 2022 r. w sprawie o sygn. akt I NSNc 649/21.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek podlega rozpoznaniu w trybie oczywistej omyłki pisarskiej.

We stępie podjętych rozważań Sąd Najwyższy wyjaśnia, że Europejski Trybunał Praw Człowieka wyraźnie wskazał, że może z urzędu lub na wniosek zgłoszony w ciągu miesiąca od doręczenia orzeczenia sprostować oczywiste błędy, pomyłki w obliczeniach i inne oczywiste błędy (por. Rule 81, Rectification of errors in decisions and judgments; Rules of Court from 14. November 2016). Podobnie wskazał Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyjaśniając, że może sprostować swoje orzeczenie z urzędu lub na wniosek zgłoszony w terminie 2 tygodni od doręczenia po wysłuchaniu rzecznika generalnego; por. article 103, Rectification of judgments and orders; Consolidated version of the Rules of Procedure of the Court of Justice of 25 September 2012). Tytułem wstępnego zawężenia trzeba zaznaczyć, że chodzi o omyłkę sądu, w wyniku której prawidłowa jego wola została wadliwie (błędnie) odzwierciedlona w wydanym orzeczeniu. W orzecznictwie i doktrynie dominuje pogląd, iż w zasadzie sprostowaniu podlega omyłka samego sądu, a nie samej strony (por. A. Zieliński, Kodeks postępowania cywilnego – komentarz, Warszawa 2012, teza 5, s. 549; postanowienie Sądu Najwyższego z 13 stycznia 1964 r., II CR 194/63).

W świetle art. 350 § 1 k.p.c. sąd może z urzędu sprostować w wyroku niedokładności, błędy psiarskie albo rachunkowe lub inne oczywiste omyłki. Sprostowanie nie wymaga przeprowadzenia rozprawy, może nastąpić

na posiedzeniu niejawnym (§ 2), a sprostowania orzeczenia sądu pierwszej instancji może też dokonać sąd drugiej instancji, jeżeli przed nim toczy się sprawa (§ 3) i to nawet w części niezaskarżonej. Omyłka podlegająca sprostowaniu może dotyczyć już samej formy orzeczenia, części wstępnej (rubrum), części orzekającej o żądaniach (tenoru), jak i sporządzonego uzasadnienia (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 23 kwietnia 1976 r., I PO 9/76 oraz z 8 kwietnia 2014 r., II PZ 2/14). W orzecznictwie i literaturze dopuszcza się nawet sprostowanie błędu rachunkowego zawartego w sentencji na podstawie następnie sporządzonego uzasadnienia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 30 sierpnia 1972 r., I PZ 40/72), jeżeli w jego świetle omyłka jest oczywista. Pod pojęciem omyłki psiarskiej zwykło się rozumieć widoczne niezgodne z wolą sądu niewłaściwe użycie wyrazu, mylna jego pisownia, błąd gramatyczny lub opuszczenie wyrazu (zob. A. Marciniak, K. Piasecki (red.), Kodeks postępowania cywilnego – komentarz, Warszawa 2014, teza 9, 13, s. 1197-1198). Oczywistość omyłki wynika z samej natury omyłki i jest łatwo dostrzegalna przy porównywaniu sentencji z uzasadnieniem czy pozwem (zob. J. Jodłowski (red.), K. Piasecki (red.), Kodeks postępowania cywilnego, komentarz, t. II, Warszawa 1989, s. 565-566.; K. Piasecki (red.), Kodeks postępowania cywilnego, komentarz, tom I, Warszawa 1996, teza 11, s. 1050).

Do tezy o dopuszczalności zmiany orzeczenia w drodze sprostowania dodaje się w piśmiennictwie zastrzeżenie, że chodzi o rozstrzygnięcie, które w danym wypadku rzeczywiście zapadło. W celu rektyfikacji (oczyszczenia) orzeczenia z elementów niezgodnych z wolą składu orzekającego wyrażoną podczas narady, czyli sprzeczności między faktycznie zapadłym w sprawie rozstrzygnięciem, a jego uzewnętrznieniem w orzeczeniu, wynikającym z oczywistej omyłki należy dokonać sprostowania (por. m.in. W. Siedlecki, glosa, Nowe Prawo 1973, nr 3, s. 445). W orzecznictwie jeszcze pod rządem dawnego Kodeksu postępowania cywilnego wyjaśniano, że omyłki podlegające sprostowaniu zachodzą, gdy „sąd napisał co innego aniżeli myślał (orzeczenie Sądu Najwyższego z 24 czerwca 1935 r., C. III. 1169/34) albo są „mimowolne” (orzeczenie Sądu Najwyższego z 27 sierpnia 1937 r., C.III.2100/37). Naczelny Trybunał Administracyjny określał je jako widoczne, wbrew zamierzeniu

sądu niewłaściwe użycie wyrazu lub opuszczenie wyrazu (J. J. Litauer i S. Goldsztein: *Uwagi do projektu Kodeksu postępowania cywilnego* Palestra 1932, s. 164). Koniecznym warunkiem sprostowania jest oczywistość każdej z postaci niedokładności lub omyłki. Właściwość ta określa przedmiotową granicę sprostowania i zabezpiecza przed nadużyciem omawianej instytucji (postanowienie Sądu Najwyższego z 15 kwietnia 1982 r., I PZ 7/82, OSN 1982, nr 10, poz. 155).

W rozpoznawanej sprawie oczywistość ta wynikała z treści uzasadnienia, zawierającego w części rezolutywnej motywy rozstrzygnięcia oraz konkluzję, według której Sąd Najwyższy uchylił nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla wydany przez Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej w dniu 19 października 2016 r., sygn. akt I Nc 1494/16, przekazując sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Białej Podlaskiej, jako właściwemu miejscowo. Trzeba z naciskiem podkreślić, że zmiana orzeczenia w kierunku sprostowania omyłkowo wpisanego do sentencji rozstrzygnięcia jest właśnie taką zmianą rozstrzygnięcia, która dostosowuje je do uzewnętrznionej woli składu orzekającego, jaka wynika jednoznacznie z pozostałej jego treści. W tym kontekście należy jeszcze zauważyć, że sentencja i uzasadnienie zostały podpisane w tym samym dniu, na co wskazuje identyczność daty wydania wyroku i daty zarządzenia o jego doręczeniu wraz z uzasadnieniem, zatem nie może budzić wątpliwości rzeczywista wola składu orzekającego. Tak więc mamy tutaj do czynienia z oczywistą omyłką, która została wywołana okolicznościami techniczno-organizacyjnymi. Na dopuszczalność sprostowania orzeczenia z powodu oczywistych omyłek wywołanych przyczynami techniczno-organizacyjnymi zwracał wielokrotnie uwagę Sąd Najwyższy (postanowienie Sądu Najwyższego z 18 sierpnia 2014 r., II CSK 551/13; postanowienie Sądu Najwyższego z 18 sierpnia 2014 r., II CSK 322/13; postanowienie Sądu Najwyższego z 24 października 2017 r., I UZ 26/17; postanowienie Sądu Najwyższego z 11 maja 2021 r., V CSK 431/19).

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

